

Alessandro Scarlatti (1660-1725)

Il Mitridate Eupatore – Mitridates Eupator
(tragèdia musical en cinc actes)

Llibret de Girolamo Frigimelica Roberti (1653-1732)

Traducció al català de

Personatges:

Mitridates, rei del Pont – fill d'Estratonice i de Mitridates Evèrgetes; amb el sobrenom d'Eupàtor, i sota la dignitat d'ambaixador de Ptolemeu, faraó d'Egipte, davant del rei del Pont.

Hipsicratea – Reina, esposa de Mitridates, vestida d'home, tinguda per Antígon, segon ambaixador del rei d'Egipte i company d'Eupàtor.

Estratonice – Reina del Pont. Mare de Mitridates Eupàtor i de Laòdice. Primer fou adúltera i després esdevingué esposa de Fàrnaces, a qui fa rei del Pont després d'assassinar Mitridates Evèrgetes, el seu primer marit, amb l'ajut de Fàrnaces.

Fàrnaces – Rei del Pont. Cosí de Mitridates Evèrgetes. Primer amant adúlter i després marit de la reina Estratonice.

Laòdice – Princesa del Pont. Filla d'Estratonice i de Mitridates Evèrgetes; germana de Mitridates Eupàtor. Casada amb Nicomedes, pagès súbdit del rei. que sempre ha respectat la seva esposa com a sobirana seva, però mai no ha consumat el matrimoni.

Nicomedes – Pagès per culpa de la mala fortuna, però de sang noble i d'esperit tan gran com la seva nissaga. Marit, en aparença, de Laòdice.

Pelòpides – Ministre i confident del tirà Fàrnaces.

OUVERTURE

ATTO PRIMO

SCENA PRIMA

Villaggio su le foci del fiume Amiso con capanne di bifolchi, illuminate dalla luna nell'ora verso l'alba. Laodice con pochi Famigli, che traggono dall'ovile un picciol gregge. Essa viene con un vaso in mano da attinger acqua nel fiume.

LAODICE

Meco uscite anche voi,
(non so s'io debba dir servi, o compagni)
e voi pur me seguite al prato, al fiume,
quadrupedi vassalli
di regina bifolca.
Rustico regno mio,
mio popolo lanuto,
d'un crudele destin scherno, o rifiuto.
Invitan voi già i campi, e voi le valli.
Me chiama già l'aurora,
me figlia oppressa, e me avvilita moglie,
a servil cure, e familiari stenti,
e in van m'appello al tribunale dei venti.
E perché? Perché accuso un'empia madre
che affm di alzare al soglio
l'adultero cugin, di sua man toglie,
onore, regno, vita al mio buon padre?
Perché l'unico erede
io confidai fanciullo al re d'Egitto?
Perché già fatto adulto,
e sovente invitato al mio soccorso,
spaventa in fin sul trono un gran rimorso?

Sì un adultero è nel soglio
del mio padre già tradito,
la mia madre lo tradì.
Sì vendetta un dì ne voglio
dal fratello per me fuggito,
e non viene mai quel dì.

SCENA SECONDA

NICOMEDE

Principessa, e consorte

OBERTURA

ACTE PRIMER

ESCENA PRIMERA

Un llogaret a la desembocadura del riu Amisos, amb cabanes de llauradors, il·luminades per la Lluna en una hora propera a l'alba. Laòdice amb uns quants pagesos, que treuen del corral un petit ramat d'ovelles. Laòdice porta una gerra a la mà per anar a buscar aigua del riu.

LAÒDICE

Veniu amb mi també vosaltres
(no sé si us he de dir servents o companys)
seguiu-me fins al prat, fins al riu,
vassalls de quatre potes
d'una reina pagesa.
El meu reialme és rústic,
el meu poble és llanut,
escarni o rebuig d'un destí cruel.
Els camps, i les valls, ja us criden.
A mi l'aurora em crida,
a mi, filla oprimida i esposa humiliada,
a feines servils i a fatigues domèstiques,
i en va em planyo davant del tribunal dels vents.
I per què? Perquè acuso una mare impia
que, per elevar al tron el cosí adúlter,
amb les seves mans arrabassà
l'honor, el reialme i la vida al meu bon pare?
Per què vaig confiar
l'únic hereu, quan era infant, al rei d'Egipte?
Per què, un cop convertit en adult
i sovint reclamat al meu auxili,
i al tron, un gran remordiment m'aterra?

Sí, un adúlter seu al tron
del meu pare traït;
la meua mare el va trair.
Sí, vull venjar-me algun dia
del germà que per mi fugí,
però aquest dia mai no arriba.

ESCENA SEGONA

NICOMEDES

Princesa i consort,

altri uffici dimanda il vicin giorno.
Il re ti vuole in corte.

LAODICE

Così lacera, e incolta, o Nicomede
dirai, ch'io vada, ove la corte è in festa?

NICOMEDE

Rimproveri così chi n'è cagione.

LAODICE

Del padre mio la morte il re festeggia.

NICOMEDE

Festeggia il dì, ch'ei cinse d'oro il crine.

LAODICE

E del paterno eccidio il giorno è appunto:
soffrirà ogn'anno il mio dolore inulto
l'atroce, orrendo insulto?

NICOMEDE

Gran soffrire è vendetta,
se luogo, e tempo il gran soffrir n'aspetta.

LAODICE

Il mio germano attendo, e mai non giunge.

NICOMEDE

Dopo tre lustri un giorno ancora attendi.

LAODICE

Più, che attende il desio, più fiero punge.

NICOMEDE

Ma non scrive, e promette, e venir giura?

LAODICE

Giura, promette, scrive, e tarda ancora.

NICOMEDE

Solo il tempo lavora una grand'opra.

LAODICE

Il tempo fa, che un gran pensier si scopra.

NICOMEDE

Gran pensier mal traluce in vita oscura.
Di lui non déi temer, di me sei certa,

altres assumptes demana el dia que comença.
El rei vol que vagis a palau.

LAÒDICE

Així, esparracada i desarreglada, Nicomedes,
em dius que vagi a la cort, que està de festa?

NICOMEDES

A qui te n'has de queixar és a qui n'és la causa.

LAÒDICE

El rei celebra la mort del meu pare.

NICOMEDES

Celebra el dia en què va cenyir la corona.

LAÒDICE

I és justament el dia de l'assassinat del meu pare:
cada any haurà de patir el meu dolor
l'atroc i horrible ultratge sense venjança?

NICOMEDES

Gran sofriment és la venjança,
per qui espera que n'arribi el lloc i l'hora.

LAÒDICE

Espero el meu germà, i mai no arriba.

NICOMEDES

Després de tres lustres, pots esperar un dia més.

LAÒDICE

Com més espera el desig, més punyent fereix.

NICOMEDES

No és cert que escriu, promet i jura que vindrà?

LAÒDICE

Jura, promet, escriu... però no ve.

NICOMEDES

Per fer una gran obra cal molt de temps.

LAÒDICE

El temps revela un alt pensament.

NICOMEDES

Mal s'entreveu un gran pensament quan la vida és fosca.
D'ell no has de témer, de mi pots estar segura,

e te, nascosa in sorte umil di serva,
a la comun salute il ciel conserva.

LAODICE

La pia ragion di stato,
egualmente temendo, e dar mi morte,
e dal mio fianco generosa prole,
pensò obbligarmi a le viltà del solco,
legandomi in un giogo ad un bifolco.
Ma dove i miei tiranni
pene credean recarmi, affanni, e torti,
ho consigli, ed aiuti, ed ho conforti.

Tra i perigli, i timori, e le morti,
tu sol mi conforti
compagno fedel.
È ben caro chi assiste infelici;
sol prova gli amici
la sorte crudel.

SCENA TERZA

Eupatore, Antigono, che vengono dal mare con un palischelmo.

EUPATORE

Scendete, o miei custodi;
e voi vegliate su le forti navi.
Di morte è reo, se sia straniero ardito,
che entrarvi tenti, o egizio uscirne al lito.
Al fin diletta sposa,
calco quel suolo pur, che bramai tanto!

ANTIGONO

Al tuo piacere applaudo infin col pianto.

EUPATORE

S'io bene intendo quella muta scorta,
che in questa imago ci mandò Laodice,
ecco il bel fiume Amiso.

ANTIGONO

E Sinope lontana, ecco, torreggia.

EUPATORE

O de' miei Mitridati antica reggia,
con la persona, e più col cor t'inchina
l'esule Mitridate, e ti predice
e gloria, e pace, e libertà vicina.

i a tu, amagada en la vida humil d'una serva,
el cel et conserva per a la salvació.

LAÒDICE

La poderosa raó d'estat,
tement per igual donar-me la mort
i veure al meu costat una progènie noble,
va voler obligar-me a les vileses del solc,
lligant-me al jou d'un camperol.
Però allà on els meus tirans
creien donar-me penes, afanys i turments,
hi he trobat consells, ajuts i consols.

Entre els perills, els temors i els morts,
només tu em confortes,
company fidel.
És ben preuat qui assisteix els infeliços;
Els amics només es demostren
quan la sort és cruel.

ESCENA TERCERA

Eupàtor, Antigón, que venen del mar amb un vaixell de remes.

EUPÀTOR

Daval·leu, oh custodis meus;
i vetlleu vosaltres per les naus fortes.
Serà castigat a mort qualsevol estranger atrevit
que intenti entrar-hi, o qualsevol egipci que n'intenti
baixar a la platja. Per fi, esposa estimada,
trepitjo aquesta terra que tant he anhelat!

ANTÍGON

Celebro el teu delit, fins i tot amb llàgrimes.

EUPÀTOR

Si interpreto bé aquest guia mut
que en aquesta imatge ens envià Laòdice
aquest bell riu es diu Amisos.

ANTÍGON

I més enllà s'alça Sinope.

EUPÀTOR

Oh antic reialme de la meva estirp,
amb la persona, i més amb el cor, es prostra davant teu
l'exiliat Mitridates, i et prediu
glòria, pau i llibertat properes.

ANTIGONO

Su, scacciamo i tiranni,
con quei, che ha Tolomeo disposti inganni.

EUPATORE

Sì mentiamo. Tu il sesso, ed ambo il nome:
Antigono tu sei, no Issicratea.
Non del talamo più fida consorte,
ma de l'ufficio mio fido compagno.

ANTIGONO

Per te già sono avvezza
d'usar vestiti virili, e brevi chiome.

EUPATORE

Eupatore son io non Mitridate,
ed ambedue da Menfi
spinti noi siamo ambasciator di pace
a Stratonica in Ponto, e al re Farnace.
Di Mitridate, il lor temuto erede,
io, che son desso, io lor darò la testa.

ANTIGONO

Tu la tua testa? O ciel cessa l'augurio!

EUPATORE

Orsù, più non si tardi.
Tu mi precedi, e siti, e passi attenta
nota al favor de la ancor dubbia luce.
Più che il valor, l'amor a noi sia duce.

ANTIGONO

O mai se n' vada il piè
dove lo guida amor.
Va sempre ben la fé
dove comanda il cor.

SCENA QUARTA

EUPATORE

D'Antigono, o miei fidi,
parte con lento piè seguite i passi,
parte mi attenda,
e i campi osservi, e i lidi.
Qui alcun rustico almen guidasse il caso,
da cui destro potessi
di Laodice ritrar cauta novella.
Ma che? Il cercar di lei può mover ombra

ANTÍGON

Som-hi, foragitem els tirans
amb els ardots que Ptolemeu ha disposat.

EUPÀTOR

Sí, mentirem. Tu el sexe, i tots dos el nom:
tu ets Antígon, no pas Hipsicratea.
Deixaràs de ser l'esposa fidel del tàlem,
per ser company fidel en l'ofici d'armes.

ANTÍGON

Per tu ja estic avesada
a dur vestits virils i cabells curts.

EUPÀTOR

Jo soc Eupàtor, no pas Mitridates,
i tots dos, des de Memfis,
hem vingut al Pont com a ambaixadors de pau
davant d'Estratonice i del rei Fàrnaces.
De Mitridates, el seu temut hereu,
jo, que soc ell, els donaré el cap.

ANTÍGON

Els oferiràs el teu cap? Oh cel, oblida aquest auguri!

EUPÀTOR

Som-hi, no ens retardem més.
Tu em precediràs i, atenta, vigila els llocs
i les passes amb l'ajut d'aquesta llum encara incerta.
I que l'amor, més que el valor, ens sigui guia.

ANTÍGON

Que el peu vagi ja allà
on l'amor el guia.
Quan el cor mana
convé sempre tenir fe.

ESCENA QUARTA

EUPÀTOR

Que una part dels meus fidels
segueixi amb peu lent els passos d'Antígon
i que l'altra amb mi es quedi,
i vigili els camps i les platges.
Si la fortuna portés fins aquí algun camperol,
amb certa habilitat podria
esbrinar alguna nova sobre Laòdice.
Però, què dic? Cercar-la pot fer despertar sospites

di ciò, che più tener ci giova ascoso.
Secreto, che a cercarsi è mal sicuro,
è come il frutto acerbo,
che tocca al tempo sol farlo maturo.

Se il trono dimando
al cielo, al mio brando,
con quella, che adoro
sol bramo regnar.
Piacere di soglio
mi alletta; ma voglio
trionfo d'alloro
trionfo d'amar.

SCENA QUINTA

*La sala reale nella reggia di Sinope, ornata in festa
per la solennità annovale in cui si celebra l'esaltazione
al trono dei due tiranni.
Laodice, Stratonica.*

STRATONICA

Da te ogn'ora udirò madre, e regina,
rimproveri, o minacce?
Da le miserie tue le nostre pompe
mira stolta infelice,
e impara ad inchinar l'alta cervice.

LAODICE

Sono d'immenso duol questi i conforti.
Così per or ti pago
ignominie, rapine, inganni, e torti.

STRATONICA

Tu sola aggravavi le mie colpe, e sola
i sudditi, gli amici, il figlio, il cielo
contro la genitrice, e assordi, e inviti.
E come tutti i malcontenti arditì,
rubel temerità nomini zelo.

LAODICE

Al re marito, onore, vita, regno
togliesti in grazia del cugin Farnace.
Tante malvagità porterò io in pace?

STRATONICA

Menti per farmi rea. Quel dì che offesi
il padre tuo, la vita mia difesi.

d'allò que més ens convé mantenir amagat.
Un secret que és perillós revelar
és com la fruita verda:
que només el temps pot fer madurar.

Si demano el tron
al cel, a la meva espasa,
amb aquella que adoro
només desitjo regnar.
El plaer del setial
m'atreu, sí, però jo vull
el triomf del llorer
i el triomf d'estimar.

ESCENA CINQUENA

*La sala principal del palau de Sinope, ornada de festa
per a la solemnitat anual en què se celebra l'ascens al
tron dels dos tirans.
Laòdice i Estratonice.*

ESTRATONICE

De tu he de sentir, jo, mare i reina,
retrets i amenaces tothora?
Observa les nostres pompes
des de les teves misèries, desgraciada infeliç,
i aprèn a inclinar la gallarda testa.

LAÒDICE

Són d'un immens dolor aquests consols teus.
Així, per ara, et pago
ignominies, rapinyes, enganys i greuges.

ESTRATONICE

Tu sola agreuges les meves culpes,
i tu sola alces contra la mare
els súbdits, els amics, el fill, i fins el cel!
Els crides, els encoratges, els encegues,
I, com fan tots els descontents agosarats,
anomenes zel la teva rebel temeritat.

LAÒDICE

Al teu marit, el rei, vas llevar l'honor,
la vida, i el reialme per donar-lo al cosí Fàrnaces.
Tantes maldats les he de suportar sense immutar-me?

ESTRATONICE

Menteixes perquè jo sembli culpable.
Quan vaig ofendre el teu pare, defensava la meva vida.

LAODICE

Quasi, che non sia noto a l'Asia, al mondo
che il tuo misfatto, o dèi, fu indegno innesto,
d'odio, e di fellonia,
d'adulterio, e d'incesto.

STRATONICA

Ministra degli dèi fu questa mano,
e se ministra par d'ingiusta morte,
san gli dèi, ch'io prevenni il re consorte.

LAODICE

Mentre glorie coglieva in campo armato
il forte genitor, furon gli dèi,
che fecer forza a te, perché ricetto
tu dassi al reo cugin nel regio letto?
Sì, per comando dei celesti numi,
il vincitor marito a te stringesti
teneramente al sen nel suo ritorno,
e pria del novo giorno,
perché Minerva te 'l commise, o Marte,
nel tuo grembo lo vidi, ahi vista! esangue
e lorda la tua man del caro sangue.

STRATONICA

Quante furie ha il crudo Averno
vibrin fiamme entro a quel petto,
spirin gelo, odio, velen.
Con le Erinne venga Aletto,
e diventi un doppio inferno
l'empia mente, e l'empio sen.

LAODICE

Mal si risponde al ver con onte, e grida.
Tema le furie pur chi è parricida.

STRATONICA

Se le furie non temi
la madre temerai. Chi vilipende
le viscere onde uscì, più non è figlia,
e chi le infama poi, non ama il padre.
A questo scettro giuro, a questa vita,
più non andrà l'audacia tua impunita.

LAODICE

Se il tuo sdegno e la mia sorte
vuol ch'io mora, io morirò.
Con l'invidia di mia morte
l'onta almen vendicherò:

LAÒDICE

Com si no fos conegut a tot l'Àsia, al món sencer,
que el teu crim, oh déus, fou l'indigne fruit
de l'odi i de la fellonia,
de l'adulteri i de l'incest.

ESTRATONICE

Ministres dels déus foren aquestes mans,
i si semblen autores d'una mort injusta,
els déus saben que vaig avisar el rei, espòs meu.

LAÒDICE

Mentre glòries collia en el camp de batalla
el valerós progenitor, ¿foren els déus
els que et forçaren a acollir
dins el llit reial el malvat cosí?
Sí, per manament dels déus celestes,
al marit vencedor t'estrenyeres
tendrament al pit en el seu retorn,
i abans del nou dia,
perquè Minerva t'ho manava, o potser Mart,
el vaig veure a la teva falda, terrible visió!, a ell exànime,
i la teva mà tacada de la sang estimada.

ESTRATONICE

Tantes fúries com té l'Avern cruel
llancin flames dins aquest pit,
hi insuflin gel, odi i verí.
Que amb les Eumènides vingui Alecto,
i esdevingui un doble infern
la ment impia i el pit impius.

LAÒDICE

Malament es respon a la veritat amb ultratges i crits.
Que a les fúries temin els parricides.

ESTRATONICE

Si les fúries no tems,
la mare temeràs. Qui vilipendia
les entranyes d'on sortí, ja no és filla,
i qui a més les calumnia, no estima el pare.
Juro per aquest ceptre, per aquesta vida,
que la teva audàcia no restarà impune.

LAÒDICE

Si el teu desdeny i la meva sort
volen que jo mori, moriré.
Amb l'enveja que la meva mort suscitarà
almenys venjaré l'ultratge:

penar sì
purch'altri peni;
svena sì
purch'altri sveni;
ma ch'io lasci d'esser forte;
ma ch'io tema, o questo no.

patir, sí,
sí després d'altres pateixen;
sagnar, sí,
sí després d'altres sagnen;
però que jo deixi de ser forta,
que jo tingui por... això, mai!

SCENA SESTA

FARNACE

Dove, dove, o Laodice?
A chieder forse dai nocchier del faro
nove di Mitridate?

LAODICE

Col sale altier de' soliti dileggi,
inasprisci, o crudel, le piaghe mie?

FARNACE

L'alterezza correggi,
ch'è tempo omai, d'inutili vendette.
Alla mia sofferenza è troppo acerba
la miseria superba.

STRATONICA

Deh l'ira tua non turbi il comun gaudio
mio re, lascia costei
al suo dolor; che in van move contesa
chi non ha forze d'agguagliar l'offesa.

LAODICE

Non è mai senza forza un giusto sdegno.

FARNACE

Raddoppia l'allegrezza, o mia regina,
non sol la corte, e il popolo fedele
son pronti ad onorar le gioie nostre,
ma solcan questo mar niliache vele.

STRATONICA

È Tolomeo, lo giurerei, che manda
regi messi a compir la lega ordita.

FARNACE

Del lieto dì le pompe,
sì lieto avviso ad affrettar ne invita.

L'allegrezza, chi ben l'intende,

ESCENA SISENA

FÀRNACES

On vas, on vas, Laòdice?
Potser a demanar noves de Mitridates
als vigilants del far?

LAÒDICE

Amb la sal altiva de les burles de sempre,
exacerbes, cruel, les meves ferides?

FÀRNACES

Corregeix l'altivesa;
ja és hora de posar fi a inútils venjances.
A la meva paciència li és massa aspra
la misèria superbiosa.

ESTRATONICE

Ah, que la teva ira no enterboleixi el goig comú,
rei meu; deixa que Laòdice visqui
en el seu dolor; que en va suscita la contesa
qui no té forces per igualar l'ofensa.

LAÒDICE

Mai no és queda sense força una indignació justa.

FÀRNACES

Redobla l'alegria, oh reina meva:
no sols la cort i el poble fidel
estan disposats a honorar les nostres alegries,
també solquen aquesta mar veles egípcies.

ESTRATONICE

És Ptolemeu, ho juraria, qui envia
missatgers reials per consumir l'acord pactat.

FÀRNACES

Nova tan joiosa ens convida a disposar
les pompes de dia tan fel·lç.

L'alegria, qui bé l'entén,

è una breve felicità.
Più felice è quel che più stende
del suo gaudio la brevità.

SCENA SETTIMA

*Farnace, Stratonica, Laodice, Nicomede, Pelopida,
con tutta la Corte, Grandi del regno, e Popolo.*

NICOMEDE

Con semplice schiettezza,
applaude nel mio labro a' suoi regnanti,
la rustica allegrezza.

FARNACE

Oggi, più che giammai, giulivo accetto
da' sudditi miei fidi
tributi, e doni d'umiltà, e d'affetto.
In cambio a voi prosperità predico
d'eterna sicurezza, d'interna pace.
Con empietà sagace,
minaccia Mitridate, infin dal Nilo,
il padrigno, e la madre,
e il parricidio chiama amor del padre.
De la romana lupa
a chi nota non è l'ingorda fame
d'ingoiar tutti i re, con tutti i regni?
Pur chiama libertà gli ampi disegni;
in questo dì vi giuro
de l'emulo vicino, del rubel figlio
il doppio cesserà vostro periglio.

STRATONICA

Né aperta forza no, né cieche trame
teme più questa reggia,
s'Africa, ed Asia unisce un pio legame.

NICOMEDE

Bella gloria d'un gran re
comparir Giove fecondo,
e vedersi un mezzo mondo
supplicante sotto il piè.
Ma a la fin s'io ben vi penso
l'uomo in trono e che cos'è
lo fa re l'altrui consenso
Giove il fa la comun fé.

ATTO SECONDO

és una breu felicitat.
Més feliç és qui més allarga
el seu goig en la brevetat.

ESCENA SETENA

*Fàrnaces, Estratonice, Laòdice, Nicomedes, Pelòpides,
amb tota la Cort, Nobles del reialme i Poble.*

NICOMEDES

Amb simple franquesa,
l'alegria rústega dels meus llavis
aplaudeix els seus sobirans.

FÀRNACES

Avui, més que mai, joiós accepto
dels meus súbdits fidels
els tributs i els dons d'humilitat i d'afecte.
A canvi, us vaticino prosperitat,
d'eterna seguretat, pau interna.
Amb impietat astuta,
amenaça Mitridates, des del Nil,
el padrastrer i la mare,
i al parricidi l'anomena amor al pare.
De la lloba romana,
qui no coneix la gola insaciable
per devorar tots els reis, amb tots els reialmes?
I encara anomena "llibertat" els seus grans designis;
en aquest dia us juro
que del veí rival, del fill rebel,
el doble perill cessarà per vosaltres.

ESTRATONICE

Ni força oberta, no; ni trames cegues
tem ja aquest palau,
si l'Àfrica i l'Àsia s'uneixen en pietós lligam.

NICOMEDES

Bella glòria és per a un gran rei
aparèixer com un Júpiter fecund,
i veure mig món
suplicant als seus peus.
Però, al capdavant, si bé ho penso,
l'home en el tron, què és?
El fa rei el consentiment d'altri;
i és la fe comuna la que el fa Júpiter.

ACTE SEGON

SCENA PRIMA

Gran loggia del palazzo reale, che guarda sopra i giardini, con porta, onde si entra a' sontuosi appartamenti. Eupatore, Antigono.

ANTIGONO

È qui l'empia regina
suoi domestici onori a noi destina.

EUPATORE

Siamo qui soli al fine?

ANTIGONO

Soli siamo, e frattanto, o mio diletto,
l'odio sfogo, e l'amor senza sospetto.

EUPATORE

Presto il tempo verrà, che tolto il freno
de le finte sembianze,
potrò unirti a mia voglia a questo seno.
Ora lo stesso amor vuol, che l'ingegno,
la mente, il cor, la man sol pensi al regno.

Patrii numi, amici dèi,
fausti udite il mio dolor.
Voi che foste ne le imprese
sì propizi agli avi miei,
virtù date a chi si prese
di punire un traditor.

SCENA SECONDA

STRATONICA

Con sollecito cor, legati amici,
sola a udirvi m'affretto
porto liete accoglienze, e buoni auspici.

EUPATORE

La maestà, o gran donna, e il regio aspetto,
senza il fasto maggior di regia usanza,
ti palesa abbastanza.

STRATONICA

Ben vi aprite con me. Son la regnante.

EUPATORE

In poco io t'apro molto. Il re del fiume,
che cela a mortal occhio il divin capo,

ESCENA PRIMERA

Gran galeria del palau reial, que dona als jardins, amb una porta per on s'entra als sumptuosos apartaments privats. Eupàtor, Antígon.

ANTÍGON

És aquí on la reina impia
ens dedica els honors de la seva cort.

EUPÀTOR

Estem sols, per fi?

ANTÍGON

Estem sols, i ara, oh estimat meu,
puc vessar l'odi i l'amor sense recel.

EUPÀTOR

Ben aviat arribarà el moment en què,
un cop tret el fre de les aparences fingides,
podré estrènyer-te contra el meu pit a voluntat.
Ara, el mateix amor vol que l'enginy,
la ment, el cor i la mà pensin només en el reialme.

Déus de la pàtria, déus amics,
escolteu favorables el meu dolor.
Vosaltres que fóreu en les empreses
tan propicis als meus avantpassats,
doneu virtut a qui s'ha proposat
castigar un traïdor.

ESCENA SEGONA

ESTRATONICE

Amb ànim sol·lícit, amics ambaixadors,
jo sola a escoltar-vos m'afanyo:
us porto acolliments joiosos i bons auguris.

EUPÀTOR

La majestat, oh gran senyora, i l'aspecte reial,
sense els fastos de la pompa reial,
parlen prou de vos.

ESTRATONICE

Parleu amb mi francament. Soc la reina.

EUPÀTOR

En poc us diré molt. El rei del Nil,
que amaga als ulls mortals el diví cap,

felicità vi annuncia, e Mitridate
per nostra man vi manda.

STRATONICA

Il mio figlio? E dov'è.

ANTIGONO

Su l'alte prore
che fan ampia corona al vostro porto.

STRATONICA

Inaspettato è il dono. È vivo, o morto?

EUPATORE

Sarà come a voi piace.
Vivo, se l'util lega è per voi sciolta.
Morto, se vi compiace
d'aver con noi confederata pace.

STRATONICA

Prima, ch'io ne decida. Oh dio! narrate
come egli è grande, e fiero, e quale ha in volto
aria superba, e come atroce il guardo.
Con l'orrore aiutate
il mio sdegno, che ancor troppo è codardo.

ANTIGONO

Credi al mio labro, ed in color non finto,
il tuo nimico or ti vedrai dipinto.

Aria dolce, e fiera ha in volto;
ma quel dolce è maestà;
ma quel fiero inspira amor.
Grande è sì; ma nulla ha tolto
la grandezza a la beltà.
Forte è sì; ma aggiunge molto
la clemenza al suo valor.

EUPATORE

No Antigono, non sei pittor fedele.
Regal donna, a me credi,
del tuo parto non è questa l'imago.

STRATONICA

Sia pur gentil, sia vago,
non dubitar, che sua ragion natura
se n' va cedendo a la ragion di stato.
Né più regina son, né più son viva,
se più voglio esser madre, e tanto basti.

us annuncia felicitat, i, per les nostres mans
us envia i Mitridates.

ESTRATONICE

El meu fill? I on és?

ANTÍGON

A les altes proes
que formen una ampla corona al vostre port.

ESTRATONICE

És un present inesperat. És viu o és mort?

EUPÀTOR

Serà com us plagui:
viu, si per vós es desfà l'acord;
mort, si us complau
tenir amb nosaltres confederada pau.

ESTRATONICE

Abans de decidir-me, oh, déus! expliqueu
com és de gran i ferotge, i com és de superb
el seu aspecte, i com d'atroç la mirada.
Ajudeu amb l'horror la meva ira,
que encara és massa poruga.

ANTÍGON

Feu cas als meus llavis, i en color no fingit
ara veureu pintat el vostre enemic.

Té al rostre una expressió dolça i ferotge;
però la dolcesa és majestat;
i la ferocitat inspira amor.
És gran, sí; però res no ha tret
la grandesa de la bellesa.
És fort, sí; però molt engrandeix
amb la clemència el seu valor.

EUPÀTOR

No, Antígon, no ets pintor fidel.
Reial senyora, creieu-me a mi:
no és aquesta la imatge del vostre fill.

ESTRATONICE

Pot ser és gentil i pot ser és formós,
però no dubteu que la raó d'estat
passa al davant de la raó de la natura.
No soc ja reina, no soc viva,
si vull continuar sent mare, i prou.

EUPATORE

E perché mai?

STRATONICA

Perché a l'iniqua prole
giova con la mia vita
la morte vendicar del suo buon padre.

EUPATORE

Pietà, sdegno, timore, onor lo scusa.

STRATONICA

Onor, timor, pietà, sdegno lo invita,
non a punir; ma a scusar la colpa mia.

EUPATORE

Come questo?

STRATONICA

Dirò. Me al sepolcro
già destinata aveva il re marito,
e un'altra al fianco suo.
Né so s'ei fosse
di me più sazio, o più di lei invaghito.
Ma no 'l soffrir gli dèi.

EUPATORE

E ti piace tacer chi fu costei?

STRATONICA

La Cleopatra fu famosa, e bella
del vostro Tolomeo regia sorella.

ANTIGONO

E tu al sepolcro allora
il monarca marito, e tu al tuo fianco
destinasti Farnace.

STRATONICA

Di più colpe m'accusa ardita figlia.
E l'unico mio infante anche mi ruba.
Me 'l ruba, e mentre a re straniero il fida,
mostra ciò che ne teme,
ciò che ne spera, e quanto in me confida.
Lasciar poteasi, allora,
dirai, vedovo il letto;
ma non poteasi già, s'io ben ragiono,
lasciar vedovo il trono.

EUPÀTOR

I per què?

ESTRATONICE

Perquè la innoble progènie
pretén venjar la mort del seu bon pare
amb la meva vida.

EUPÀTOR

La pietat, la ira, la por i l'honor ho disculpen.

ESTRATONICE

L'honor, la por, la pietat i la ira l'inviten
no pas a castigar, sinó a excusar la meva culpa.

EUPÀTOR

Com és això?

ESTRATONICE

Us ho diré. El rei, marit meu,
havia destinat, a mi, al sepulcre
i a una altra, a ser al seu costat.
No sé si ell estava
més tip de mi o més encisat d'ella.
Però els déus no ho sofriren.

EUPÀTOR

I us complau callar qui fou aquesta?

ESTRATONICE

La famosa i bella Cleopatra,
la germana reial del vostre Ptolemeu.

ANTÍGON

I vós aleshores al sepulcre
destinàreu el monarca marit vostre,
i al vostre costat destinàreu Fàrnaces.

ESTRATONICE

De més culpes m'acusa la filla agosarada.
I també em roba el meu únic fill.
Me 'l roba, i mentre el confia a un rei estranger,
mostra allò què en tem,
allò què n'espera, i quant confia en mi.
Direu que llavors hagués pogut
deixar vidu el llit;
però no es podia, si bé raono,
deixar vidu el tron.

EUPATORE

Esecutor siam noi de' tuoi piaceri
non giudici severi.

STRATONICA

Il mondo mal sospetta
finezza, inganno, ed arte,
ne l'opre dei gran re.
Egli di rado aspetta
da chi nel trono ha parte,
giustizia, onore, e fé.

SCENA TERZA

ANTIGONO

E che fa in cielo Giove,
che su quest'empia i folgori non piove?

EUPATORE

Pria che gridar col cielo il fine attendi.

ANTIGONO

Come scusa i misfatti?
Il sangue del figliuol la cara madre
dimanda con un viso,
che del labro, e del cor palesa il riso.

EUPATORE

Se sapesse, che parla a quello stesso
odiato suo figlio,
che con la lingua, e col voler già uccide.

ANTIGONO

Ahimè! questo spavento
sposo diletto, l'alma, ahi mi divide!
Ma no. Col diffidar fo ingiuria al cielo.

Il cielo destina a te il regno,
sposo caro non dubitar.
Una speranza mi dà in pegno,
ch'è più assai d'un puro sperar.

SCENA QUARTA

FARNACE

Meco sedete, o amici

EUPÀTOR

Som executors dels teus plaers,
no pas jutges sever.

ESTRATONICE

El món sempre sospita
astúcia, engany i art
en les obres dels grans reis.
Rarament espera
de qui en el tron participa
justícia, honor i fe.

ESCENA TERCERA

ANTÍGON

I què fa, al cel, Júpiter
que no llança els llamps damunt d'aquesta impia?

EUPÀTOR

Abans de reclamar al cel, espera el final.

ANTÍGON

Com excusa les maldats?
El fill, la sang del fill,
la mare demana, amb un rostre
que dels llavis i del cor mostra el somriure.

EUPÀTOR

Si sabés que parla
amb el seu fill odiat,
a qui amb la llengua i amb la voluntat ja mata.

ANTÍGON

Ai! aquest esglai,
espòs estimat, m'esquinça l'ànima!
Però, no. Si dubto, injurio el cel.

El cel et destina el reialme,
espòs estimat, no ho dubtis.
Em dona com a penyora una esperança
que val molt més que un anhel.

ESCENA QUARTA

FÀRNACES

Seieu amb mi, amics,

il re di Meroe, e voi bramo felici.

EUPATORE

Nulla men pronto, o sire, è il re, che adora
l'in van cercato Osiri,
ad ottener a voi, con l'opra nostra,
ciò che l'util comune util vi mostra.

ANTIGONO

A ognun di noi sol resta,
che pegno dia d'invariabil core.

EUPATORE

Di Mitridate in pegno offro la testa.

FARNACE

Io la parola mia.

ANTIGONO

Sola non basta.

FARNACE

E quella ancor della regina.

EUPATORE

È poco.

FARNACE

Che vuoi di più.

EUPATORE

De' popoli il consenso.

FARNACE

Io sono il re.

EUPATORE

Ma i popoli il tuo regno.

FARNACE

E il regno mio da la mia man dipende.

EUPATORE

Non t'adular, monarca,
l'universal volere è il tuo sovrano.

FARNACE

D'universal voler vi sia argomento
pubblico giuramento.

rei de Meroe, i us desitjo felicitat.

EUPÀTOR

No menys disposat, oh senyor, és el rei que adora
el cercat en va Osiris,
a obtenir-vos, amb la nostra obra,
allò que l'interès comú us mostra útil.

ANTÍGON

Només resta que cadascú de nosaltres
doni penyora d'un cor invariable.

EUPÀTOR

De Mitridates ofereixo el cap com a penyora.

FÀRNACES

I jo ofereixo la meva paraula.

ANTÍGON

La paraula sola no basta.

FÀRNACES

I també la de la reina.

EUPÀTOR

És poc.

FÀRNACES

Què més voleu?

EUPÀTOR

El consentiment dels pobles.

FÀRNACES

Jo soc el rei.

EUPÀTOR

Però els pobles són el teu reialme.

FÀRNACES

I el meu reialme depèn de la meva mà.

EUPÀTOR

No t'adulis, monarca;
el teu sobirà és la voluntat universal.

FÀRNACES

Que us sigui testimoni de voluntat universal
el jurament públic.

ANTIGONO

Se con te la regina, e il regno giura,
la prudenza è sicura.

FARNACE

Fin che avanti gli altar le genti aduno,
ne le vicine stanze
v'offre la nostra reggia ozio opportuno.

EUPATORE

Non è l'ozio riposo beato
di chi brama fatica d'onor.
L'ozio al saggio, ed al forte è sol grato,
quand'è premio di stanco valor.

SCENA QUINTA

FARNACE

Pelopida,
per ottenere gli applausi al giuramento,
schiere armate disponi,
che sembrino far pompa, e dian spavento.

Ottenga la paura
ciò che non può l'amor.
Gran re, poco si cura,
che il mondo al fin gli serva,
per voglia, o per timor.

SCENA SESTA

*Appartamento della reggia per gli Ambasciatori
d'Egitto.*

ANTIGONO

No, trovar, non credeva
in rustica viltà sì nobil core.
Da le ricchezze, è ver, mal s'argomenta
l'anima gentil.

NICOMEDE

Ti proverò co' fatti
qual io mi sia. La nata a volger glebe
armerò in tuo favor guerriera plebe.

ANTIGONO

Va', e gli animi apparecchia, e da me attendi

ANTÍGON

Si amb tu jura la reina i jura el reialme,
la prudència està assegurada.

FÀRNACES

Mentre reuneixo la gent davant dels altars,
a les cambres veïnes
el nostre palau us ofereix un descans oportú.

EUPÀTOR

No és l'oci repòs benaurat
per a qui anhela la fatiga de l'honor.
L'oci només agrada al savi i al fort
quan és premi d'un valor cansat.

ESCENA CINQUENA

FÀRNACES

Pelòpides,
Per obtenir els aplaudiments al jurament,
disposa esquadres armades,
que sembli que fan pompa i en canvi facin por.

Que obtingui la por
allò que l'amor no pot aconseguir.
Un gran rei poc s'amoïna
que la gent, al capdavall, el serveixi
per voluntat o per temor.

ESCENA SISENA

*Estances de palau destinades als ambaixadors
d'Egipte.*

ANTÍGON

No, no creia trobar
en vilesa rústega un cor tan noble.
Per les riqueses, és cert, mal s'endevina
una ànima gentil.

NICOMEDES

Et demostraré amb fets qui soc.
La plebs nascuda per aixafar terrossos
convertiré en esquadra guerrera en favor vostre.

ANTÍGON

Vés, i prepara els ànims, i de mi espera

la notizia opportuna.
Va bifolco onorato, e de' suoi torti
fa pentir la fortuna.

NICOMEDE

Ingiusta fortuna
col globo, che giri
invano tu aspiri
qui sotto la luna
tu sol dominar.
Giustizia, e valore
col tempo, col merto
di quanti ha sofferto
tuoi danni l'onore
si sa vendicar.

SCENA SETTIMA

EUPATORE

Queste più chiuse mura
più fide spero agli accennati arcani.
Ma se vuoi pronta fé, dimmi, chi sei?

LAODICE

Serva cara, e compagna
io son d'una real figlia infelice,
che si chiama Laodice.

EUPATORE

Suora di Mitridate?

LAODICE

Io servo a quella,
che sottratto al furor dei due tiranni,
lui trasmise al tuo re, cauta sorella.

EUPATORE

Ne la corte di Menfi il caso è noto.

LAODICE

Ed essa a te m'invia,
con sue richieste, e suoi segreti in petto.

EUPATORE

Svela i segreti, e voglia egual prometto.

LAODICE

Di Mitridate il genitor, che chiama

el senyal oportú.

Vés, llaurador honrat, i dels seus greuges
fes penedir la fortuna.

NICOMEDES

Fortuna injusta,
en va aspires
a ser tu l'única
sota la lluna
a manar l'orbe que fas girar.
La justícia i el valor,
amb el temps i amb mèrit
de tots els danys que els has infligit,
dels teus greuges,
l'honor se sap venjar.

ESCENA SETENA

EUPÀTOR

Aquests murs més closos
seran més dignes, espero, dels secrets desvelats.
Però si vols la meva fe, i de seguida, digues, qui ets?

LAÒDICE

Soc serva estimada i companya
d'una infeliç filla reial
que es diu Laòdice.

EUPÀTOR

Germana de Mitridates?

LAÒDICE

Jo serveixo aquella que,
germana cauta, l'arrencà al furor dels dos tirans,
i el trameté al vostre rei.

EUPÀTOR

A la cort de Memfis el cas és conegut.

LAÒDICE

I ella a tu m'envia
amb les seves demandes i els secrets del seu pit.

EUPÀTOR

Revela els secrets, i et prometo guardar-los.

LAÒDICE

Del pare de Mitridates, a qui

lo Evergete la fama,
gli ampi tesori tutti ella possiede,
tutti gli dona, e un sol favor ti chiede.

EUPATORE

Con tanto prezzo, e che comprar pretende?

LAODICE

Al diletto germano e vita, e regno.

EUPATORE

D'un alto cor, l'alto pensiero è degno.
E tanto ama il germano?

LAODICE

Lo dicono ben più che ricche offerte,
mille sciagure per suo amor sofferte.

EUPATORE

O suora generosa!
Ma come dar possiamo
io regno, e vita al fratel suo diletto,
ed essa a me del padre re i tesori?

LAODICE

In lei confida.

EUPATORE

E tanto può una donna?

LAODICE

Solito è il ciel di debellar gli altieri
cinti d'arme, e d'orror, con una gonna.

Dolce stimolo al tuo bel cor
sia il valore, e la pietà.
Pietà forse, né valor
non ha mai gloria maggior,
che in dar vita, e libertà.

SCENA OTTAVA

EUPATORE

Se il buon principio, è indizio buon del fine,
io già ti reco, in questo dolce amplesso
la gioia d'un lietissimo successo.

ANTIGONO

la fama anomena Evèrgetes,
ella posseeix tots els immensos tresors,
tots te'ls dona, i un sol favor et demana.

EUPÀTOR

Què pretén comprar a un preu tan alt?

LAÒDICE

Del germà estimat la vida i el reialme.

EUPÀTOR

D'un cor alt, alt pensament és digne.
I tant estima el seu germà?

LAÒDICE

Ho diuen molt millor que riques ofrenes
mil infortunis per amor seu soferts.

EUPÀTOR

Oh, germana generosa!
Però com podrem donar
jo, reialme i vida al seu germà estimat,
i ella a mi els tresors del pare rei?

LAÒDICE

Confia en ella.

EUPÀTOR

I tant pot fer una dona?

LAÒDICE

Sovint el cel venç els altius
cenyits d'armes i d'horror amb una faldilla.

Dolç estímulo al teu bell cor
siguin el valor i la pietat.
Potser la pietat i el valor
no tenen glòria més gran
que donar vida i llibertat.

ESCENA VUITENA

EUPÀTOR

Si un bon principi d'un bon final és indici,
et porto, en aquesta dolça abraçada,
l'alegria d'un èxit felicíssim.

ANTÍGON

O caro mio, saremo un dì felici.

EUPATORE

Quanti acquisti in brev'ore,
di tesori, d'eserciti, d'amici!

ANTIGONO

L'uno, e l'altro tiranno ha in noi gran fede.
O al re quant'odio aggiungerà l'iniquo
pubblico giuramento! Ognun comprende
ch'ei spergiura in favor di un tradimento.

EUPATORE

Sì, questo capo egli comprar pretende.
Che dirà il regno mio, cui tanto è grato
di Mitridate il nome,
quando costretto ei sia
col grido ad approvar la morte mia?

DUETTO – ANTIGONO ed EUPATORE

Sì, sì spera, o caro sposo
di regnar, e di goder.

Sì, sì credo, o sposa amata
di godere, e di regnar.
Ma anche gioia coronata
senza te saria penar.

ATTO TERZO

SCENA PRIMA

*Cortile avanti il tempio con gli altari, e fuochi
apparecchiati da fare il pubblico giuramento.
Farnace, Pelopida, Popolo, ecc.*

FARNACE

Il massimo pensier di chi ben regge
è la felicità de' suoi soggetti.
Di lor felicità madre è la pace,
fonte d'ogni arte, d'ogni studio, ed alma
dei regni, e sol de l'armi onesta palma.
L'aristonica guerra
finì; ma Giano il tempio ancor non serra.
Già l'aquila romana il doppio artiglio
stende a l'Africa, a l'Asia, e saran prede
facili, se non vede
l'Africa, e l'Asia in tempo il suo periglio.
Ben lo comprende il re, ch'Iside, ed Api

Oh, estimat, un dia serem felços.

EUPÀTOR

Quants guanys en poques hores,
de tresors, d'exèrcits, d'amics!

ANTÍGON

Tots dos tirans tenen en nosaltres gran fe.
Oh, quant odi afegirà al rei
l'injust jurament públic! Tothom comprèn
que ell perjura gràcies a una traïció.

EUPÀTOR

Sí, aquest cap ell pretén comprar.
Què dirà el meu reialme, a qui tant és grat
el nom de Mitridates,
quan es vegi forçat
a aprovar la meva mort?

DUET — ANTÍGON i EUPÀTOR

Sí, sí, tingues esperança, oh espòs estimat,
de regnar i de gaudir.

Sí, sí, crec, oh esposa estimada,
poder gaudir i regnar.
Però fins i tot la joia coronada,
sense tu seria penar.

ACTE TERCER

ESCENA PRIMERA

*Pati davant del temple amb altars i fogueres preparats
per fer el jurament públic.
Fàrnaces, Pelòpides, Poble, etc.*

FÀRNACES

El màxim pensament de qui governa bé
és la felicitat dels seus súbdits.
Mare de la seva felicitat és la pau,
font de tot art, de tot estudi,
i ànima del reialme, i única palma honorable de les armes.
La guerra entre el Pont i Roma va acabar;
però Janus encara no tanca el temple.
Ja l'ànguila romana estén les dues urpes
a l'Àfrica i a l'Àsia, i seran preses
fàcils, si l'Àfrica i l'Àsia
no veuen a temps el seu perill.
Bé ho comprèn el rei que, a Isis i a Apis,

coi voti onora, e lor giurando, è pronto
di dar la regal destra al nostro Ponto.
Ma che? Quel comun bene,
che dà onestà, e giustizia a l'opre tutte,
quel comun ben, che d'ogni gente è il nume
un sacrificio attende.
Di fé richiedete in segno, e d'amistate
vittima Mitridate.
Non ama il proprio ben, chi il ben non lauda
de la patria, e del regno.
Chi il regno ama, e la patria a tempo applauda.
Pelopida eseguisce.

Ciò che al regno è beneficio,
tutto è lecito, ed è virtù.
Dar un uomo in sacrificio,
se dà vita ad un impero,
sembra orribile, e non è più.

SCENA SECONDA

STRATONICA

Sire, su l'are accese avanti al tempio,
prometti, afferma, giura.
Noi, noi seguirem tutti il regio esempio.

EUPATORE

Stratonica, Farnace
voi principi, e del Ponto eletta gente,
del gran signor, che impera al bel paese,
cui la ninfa donò Giove cortese,
ch'ei volse in bue, di bue rivolse in deà,
l'oracolo regale udite attenti,
che uscir da me non sdegna in tali accenti.

Voi vedete o dèi d'Egitto
ciò che è scritto
la su in cielo, e nel mio cor.
Di compir vi do la fede
ciò che chiede
il mio scettro, ed il mio onor.

ANTIGONO

Io le farie carene, ed io i custodi
del pontico figliuolo,
vi lego in un voler con sacri nodi.
Così quelle benigno
guardi l'astro ledeo da irate nubi.

amb ofrenes honora, i jurant davant seu està disposat
a donar la reial destra al nostre Pont.
Però què? Aquell bé comú
que dona honestat i justícia a totes les obres,
aquell bé comú que és el déu de tots els pobles,
un sacrifici espera.
Com a senyal de fe i d'amistat
demana una víctima: Mitridates.
No estima el bé propi qui no lloa
el bé de la pàtria i el del reialme.
Qui estima el reialme i la pàtria, que els aplaudeixi.
Pelòpides, executa.

Tot allò que és benefici per al reialme
és lícit i és virtut.
Oferir un home en sacrifici,
si dona vida a un imperi,
sembla horrible, però no ho és.

ESCENA SEGONA

ESTRATONICE

Senyor, sobre els altars encesos davant del temple,
promet, afirma, jura.
Tots nosaltres seguirem l'exemple reial.

EUPÀTOR

Estratonice, Fàrnaces,
prínceps, i gent distingida del Pont,
del gran senyor que impera sobre el bell país
que la nimfa donà a Júpiter benigne,
que ell convertí en bou, i de bou convertí en deessa,
escolteu atents l'oracle reial
que no menysprea sortir de mi en aquestes paraules.

Veieu, oh déus d'Egipte,
allò que és escrit
allà dalt al cel i en el meu cor.
Us dono fe de complir
allò que demanen
el meu ceptre i el meu honor.

ANTÍGON

Les naus venturoses i els guardians
del fill del Pont,
uneixo amb una voluntat de llaços sagrats.
Perquè l'estel de Leda, benigne,
els guardi de núvols irats,

E guidi quei con pio latrato Anubi.

FARNACE

Che più s'attende, amici?

EUPATORE

Se il contento comun me ne fa inchiesta,
vado, e porto in trionfo
del gran temuto erede a voi la testa.

TUTTI

Sì, dà laude;
sì si applaude
comun voce al suo gran re.
Se a lui piace,
vogliam pace,
così vuol la nostra fé.

SCENA TERZA

STRATONICA

Turbe soggette, e nobili vassalli,
nostri amor, nostre forze, e nostre glorie
vinto ho per voi natura, amore ho vinto.
Altre eroine genitrici imito
ne l'opportuna offerta
d'immolare a la patria i dolci frutti
de le viscere nostre;
ma d'ora innanzi, oh dio,
a l'altre farà esempio il dolor mio!

Esci ommai, che più non v'hai loco
materno amore da questo sen.
In regio petto un più bel foco
l'amor v'accese del comun ben.

SCENA QUARTA

NICOMEDE

Deh Mitridate!

LAODICE

Ohimè.

NICOMEDE

Fra poco...

LAODICE

i els guiï Anubis amb pietós lladruc.

FÀRNACES

Què espereu, amics?

EUPÀTOR

Si l'aprovació comuna m'ho demana,
me'n vaig i us porto com a triomf
del gran hereu temut el cap.

TOTS

Sí, el lloem,
sí, l'aplaudim,
amb una sola veu el nostre gran rei.
Si a ell li plau,
volem pau;
així ho vol la nostra fe.

ESCENA TERCERA

ESTRATONICE

Multitud súbdita i nobles vassalls,
pel nostre amor, per les nostres forces i glòries,
per vosaltres he vençut la natura, he vençut l'amor.
Imito d'altres heroïnes mares
en l'oportuna ofrena
d'immolar a la pàtria els dolços fruits
de les nostres entranyes;
però d'ara endavant, oh Déu,
per a d'altres serà exemple el meu dolor!

Surt d'una vegada, amor matern,
que ja no tens lloc en aquest pit.
En el pit reial un foc més bell
l'amor m'ha encès: el bé comú.

ESCENA QUARTA

NICOMEDES

Ah, Mitridates!

LAÒDICE

Ai las!

NICOMEDES

D'aquí a poc...

LAÒDICE

Oh dio!

NICOMEDE

Sarà... mi manca il cor.

LAODICE

Finisci.

NICOMEDE

Ucciso.

LAODICE

Costanza aiuto! E l'uccisor chi sia?

NICOMEDE

Gli stessi ambasciator, da cui la vita
tu con queste dovizie averne credi.

LAODICE

Se cade il pio german, qual altra speme
sorge di libertà, d'onor, di vita?
S'anche pietà di lui me non stringesse,
a estremo ardir necessità m'invita.
No, il furor non mi celsa i miei perigli;
ma il forte disperato
vuol da l'amico aiuti, e non consigli.

NICOMEDE

E mal grado al consiglio avrai l'aiuto.

NICOMEDE

Vado sì con pronto piè,
vado, e bramo col morir
il mio core a te provar.
Fin ch'io spero di gioir,
mal ti vanto ossequio, e fè
col servire, e col giovar.

SCENA QUINTA

EUPATORE

O de la pia Laodice alma compagna.
In quella, che additasti alfin siam giunti
solitaria campagna.

LAODICE

Per veder co' vostr'occhi
quanto fu la mia lingua a voi sincera.

Oh, déus!

NICOMEDES

Serà... el cor em defalleix.

LAÒDICE

Acaba!

NICOMEDES

Mort.

LAÒDICE

Fermesa, ajuda'm! I qui en serà l'assassí?

NICOMEDES

Els mateixos ambaixadors de qui tu la vida
creies salvar amb aquestes riqueses.

LAÒDICE

Si cau el pius germà, quina altra esperança
s'alça, de llibertat, d'honor, de vida?
Si ni tan sols la pietat per ell no m'hi empenyés,
a extrem atreviment la necessitat m'invita.
No, la fúria no m'amaga els meus perills;
però el fort desesperat
vol d'un amic ajuts, i no consells.

NICOMEDES

I malgrat el consell, tindràs l'ajut.

NICOMEDES

Hi vaig, sí, amb pas decidit;
hi vaig, i anhelo fins la mort
per demostrar-te el meu cor.
Mentre espero gaudir,
et dedico obediència i fidelitat
servint-te i fent-te costat.

ESCENA CINQUENA

EUPÀTOR

Oh ànima amiga de la pia Laòdice,
finalment hem arribat
als solitaris camps que ens vareu indicar.

LAÒDICE

Per veure amb els vostres ulls
com de sincera fou la meua llengua amb vosaltres.

ANTIGONO

Per questo appunto.

LAODICE

Nicomede, m'intendi.

SCENA SESTA

ANTIGONO

O dèi, che turba è questa!

EUPATORE

Con tanti testimoni il tuo segreto,
femmina disleale tu mi riveli?

LAODICE

Taci, ascolta, rispondi. O che il supplizio
avrete voi da me pria del giudizio.

EUPATORE

Necessità comanda, io le obbedisco.

LAODICE

Del mio principe il capo
hai promesso a Farnace?

EUPATORE

Io non te 'l niego.

LAODICE

E a me non l'hai venduto?

EUPATORE

E tu l'avrai.

LAODICE

A me di morte, al re di vita privo
tu lo prometti?
Dunque pensi a un inganno.
E al fin chi di noi due sarà il deluso,
una misera serva, o un re tiranno?
Ora con la tua spada...

ANTIGONO

A me toglì la vita, a quei la donna.

EUPATORE

ANTÍGON

Per això mateix.

LAÒDICE

Nicomedes, ja m'has entès.

ESCENA SISENA

ANTÍGON

Oh déus, què és, aquesta gentada!

EUPÀTOR

Amb tants testimonis, el teu secret,
dona deslleial, em reveles?

LAÒDICE

Calla, escolta i respon. O de mi
tindreu abans el suplici que el judici.

EUPÀTOR

La necessitat mana: jo l'obeeixo.

LAÒDICE

Has promès a Fàrnaces
el cap del meu príncep?

EUPÀTOR

No t'ho nego.

LAÒDICE

I no me l'has venut a mi?

EUPÀTOR

Tu el tindràs.

LAÒDICE

A mi me'l promets mort
i al rei mancat de vida?
Doncs pensa en un engany.
I al final, qui dels dos serà burlat per nosaltres,
una pobre serventa o un rei tirà?
Ara, amb la teva espasa...

ANTÍGON

A mi em treus la vida, a ell, l'esposa.

EUPÀTOR

È sciocca l'ira tua, se a me perdona.

ANTIGONO

No, no. Nel grado, e nel voler siam pari.
Ma senza quella mano,
il principe, che cerchi, ahì cerchi invano.

LAODICE

Siete tra voi sì generosi, e fidi,
e con Laodice poi vi trovo infidi?

NICOMEDE

Poiché l'un l'altro è stretto
da magnanimo affetto,
fa' con cauta pietate un'util prova.
Vada sciolto a le navi un sol messaggio.
E l'altro di lor fè ti sia l'ostaggio.

ANTIGONO

Acconsento.

EUPATORE

Sia fatto.

LAODICE

Sciogli chi parte, e in ceppi tien chi resta.

ANTIGONO

Io rimango.

EUPATORE

Deh vanne, e me qui lascia.

ANTIGONO

Ahi se non parti.

EUPATORE

Ahi se tu resti.

ANTIGONO

Amico
deh affretta la partenza.
Ben sai tu quanto val la tua presenza.

EUPATORE

Dura necessità sempre mi sforzi!

Parto sì; ma nel partir,
che farò?

És ximple la teva ira si a mi em perdona.

ANTÍGON

No, no. En rang i en voler som iguals.
Però sense aquella mà,
el príncep que cerques, ai, el cerques en va!

LAÒDICE

Sou entre vosaltres tan generosos i fidels,
i amb Laòdice us veig després infidels?

NICOMEDES

Ja que l'un està unit a l'altre
per un magnànim afecte,
fes amb cauta pietat una prova útil:
Que un vagi lliure cap a les naus per ser missatger,
i que l'altre de la seva fe et sigui ostatge.

ANTÍGON

Consento.

EUPÀTOR

Sia fet.

LAÒDICE

Deslliga qui marxa i en cadenes subjecta qui resta.

ANTÍGON

Jo em quedo.

EUPÀTOR

Vés tu, i deixa'm aquí.

ANTÍGON

Ai, si no marxex!

EUPÀTOR

Ai, si et quedes!

ANTÍGON

Amic,
afanya la partida.
Bé saps quant val la teva presència.

EUPÀTOR

Dura necessitat, sempre m'impulses!

Me'n vaig, sí; però en partir,
què faré?

Parlerò?
Mi tormenta il sì, e il no.
Dal silenzio, chi m'intende
ben comprende
tutto quel, che tacerò.

SCENA SETTIMA

LAODICE

Custodite, o fedeli,
questo capo, che val quanto la fede,
da cui già pende la comun salute,
e la vita di lui, donde si spera
a' rei sconfitta, e a noi vittoria intera.

NICOMEDE

Il pietoso partito
s'io ben intendo ciò, che al cor mi dice
una voce fatal, sarà felice.

Duetto – LAODICE ed NICOMEDE

Chi ben opra ben confida
non ne l'opra, ma nel ciel.

Il ciel sempre è buona guida
a chi sempre è a lui fedel.

La speranza è un'ape industrie,
che ogn'or stilla un dolce mel.

Ma il suo ben, quant'è più illustre
altrettanto è a noi infedel.

ATTO QUARTO

SCENA PRIMA

Spiaggia di mare, con tutta l'armata d'Egitto, disposta in buon ordine, per eseguire lo sbarco.

Eupatore scende con molta pompa; ma con insegne lugubri, e fa portare da uno de' suoi Capitani una picciola urna sepolcrale.

Pelopida lo viene a ricevere con Comitiva, e Guardie, in nome del Re, e della Regina.

Eupatore, Pelopida, Laodice in disparte.

Parlaré?
Em turmenta tant el sí com el no.
Qui m'entén
bé comprèn del meu silenci,
tot allò que callaré.

ESCENA SETENA

LAÒDICE

Guardeu, oh fidels,
aquest cap, que val tant com la fe
d'on ja penja la salvació comuna,
i la vida d'ell, d'on s'espera
la derrota dels culpables i la nostre victòria completa.

NICOMEDES

La pietosa decisió,
si bé entenc allò que la veu d'un fat
al cor em diu, serà felíç.

DUET — LAÒDICE i NICOMEDES

Qui bé obra, bé confia,
no pas en l'obra, sinó en el cel.

El cel sempre és bona guia
a qui sempre li és fidel.

L'esperança és una abella industriosa
que sempre destil·la dolç mel;

Però el seu bé, com més il·lustre,
més ens és infidel.

ACTE QUART

ESCENA PRIMERA

Una platja, amb tota l'armada d'Egipte, disposada en bon ordre per fer el desembarcament.

Eupàtor baixa amb molta pompa, però amb estendards lúgubres, i fa portar per un dels seus capitans una petita urna sepulcral.

Pelòpides el ve a rebre amb comitiva i guàrdies, en nom del rei i de la reina.

Eupàtor, Pelòpides, Laòdice a part.

EUPATORE

O capitan del pontico monarca.
A le regie accoglienze
sol ben risponde, in vece mia, quell'arca.

LAODICE

(a parte)
Misera me, che vegg'io.

EUPATORE

Il capo è questo
di Mitridate vostro.

LAODICE

(a parte)
Oh dèi! Son morta.
(Ah iniquo! ah traditor! ne avrò vendetta.)

EUPATORE

Stelle, se il vostro lume
ha virtù sopra me, benigne ardeti.
Se infelice è il valor,
fia vostro il disonor,
che voti dagl'eroi più non avrete.

SCENA SECONDA

LAODICE

Aprimi quel lugubre orrido vaso.

EUPATORE

Innanzi al re sol lice aprirlo.

LAODICE

Dunque
dimmi, che ascondi in quel feral metallo?

EUPATORE

(a parte)
E che risponderò?

LAODICE

Deh cedi a la mia man sì amato peso.

EUPATORE

E come prendi tu l'ufficio altrui?
Deponi olà, quel picciolo sepolcro.

EUPÀTOR

Oh capità del monarca del Pont.
A les benvingudes reials
només respon bé, per part meva, aquesta arca.

LAÒDICE

(a part)
Pobra de mi, què veig!

EUPÀTOR

Aquest és el cap
del vostre Mitridates.

LAÒDICE

(a part)
Oh, déus! Soc morta.
Ah, malvat, ah, traïdor! Me'n venjaré.

EUPÀTOR

Estels, si la vostra llum
té poder damunt meu, brilleu benignes.
Si infeliç és el valor,
serà vostre el deshonor,
car mai més dels herois no rebreu ofrenes.

ESCENA SEGONA

LAÒDICE

Obre'm aquell lúgubre recipient horrible.

EUPÀTOR

Només davant el rei és permès d'obrir-lo.

LAÒDICE

Doncs, digues-me què amagues
dins d'aquest metall funest.

EUPÀTOR

(a part)
Què hi puc respondre?

LAÒDICE

Oh, cedeix a les meves mans objecte tan estimat.

EUPÀTOR

I com goses complir una tasca que no et pertoca?
Deixa estar aquest petit sepulcre.

LAODICE

No, deporlo non voglio.
Sì. Tutti gli avi miei,
tutto il mio ben si chiude in questo bronzo.

EUPATORE

Che orror mi scuote l'ossa, e gela il sangue!

LAODICE

O Mitridate mio!
Per natura german, mio re per grado,
per cura, per età, per amor figlio.

EUPATORE

(a parte)
O ciel, questa è Laodice!

LAODICE

O vana speme! o rotta fede! o breve
lusinghiera, funesta, empia allegrezza!
Da chi più cerco aiuto, o più conforto,
o in cielo, o in mare, o in terra,
o negli abissi? Ahi Mitridate è morto!

Cara tomba del mio diletto
nel tuo sen dammi ricetto,
deh sii tomba anche per me.
O deposito infelice!
Se a te fui culla, e nutrice
vuò morire anche con te.

SCENA TERZA

LAODICE

Ribaldo, masnadier, degno ministro
del re, che move l'armi al suon del sistro.

EUPATORE

Posa quel mesto incarco, e attenta ascolta.

LAODICE

No 'l creder già. Preso che avrò il castigo
di te sopra il tuo ostaggio, io vuò con questo...

EUPATORE

Non più, che vola il tempo, a me ubbidisci.

LAÒDICE

No, no el vull deixar.
Tots els meus avantpassats,
tot el meu bé estan closos dins d'aquest bronze.

EUPÀTOR

Quin horror m'esglaia els ossos i em glaça la sang!

LAÒDICE

Oh, Mitridates meu!
Per natura, germà meu; per rang, el meu rei,
per cura, per edat, per amor, fill.

EUPÀTOR

(a part)
Oh cel, és Laòdice!

LAÒDICE

Oh, vana esperança! Oh fe trencada! Oh breu
alegria enganyosa, funesta, impia!
De qui puc esperar ajut o consol,
sia al cel, o al mar, o en terra,
o als abismes? Ai, Mitridates és mort!

Cara tomba del meu estimat,
en el teu si dona'm acollida,
oh, sigues tomba també per a mi.
Oh receptacle infeliç!
Si per a tu vaig ser bressol i nodridora,
vull morir també amb tu.

ESCENA TERCERA

LAÒDICE

Brivall, malfactor, digne ministre
del rei que mou les armes al so del sistre!

EUPÀTOR

Deixa aquesta trista missió, i escolta atenta.

LAÒDICE

No t'ho pensis pas. Un cop t'hauré infligit el càstig
a través del teu ostatge, vull amb aquest...

EUPÀTOR

No diguis res més; que el temps vola; obeeix-me.

LAODICE

Sopra il caro german non vuoi ch'io pianga?

EUPATORE

Non voglio, perché è vano.

LAODICE

Non merta Mitridate il pianto mio?

EUPATORE

Ei lo meriteria se morto fosse,
ma è vano, perché è vivo, e spira, e t'ama.

LAODICE

M'inganni, o pur mi tenti?

EUPATORE

Io vivo,

LAODICE

Mitridate, sei tu?

EUPATORE

Se non credi al mio amor, su credi a queste
caute cifre, che già tra noi lontanissimi
fide ministre fur di lunghi arcani.

LAODICE

O dolcissimo amor di questo core!
Ultimo, e primo onor di nostra gente!

EUPATORE

O amor di questo seno
dolcissimo egualmente.
L'amoroso fratello
sono, che un dì ritorna al patrio nido.

Duetto - LAODICE ed EUPATORE

Sì per sempre ancor ti abbraccio.
Sì, tu sei la mia diletta.
Ti ritrovo / Ti ravviso

Quanto improvviso più, tanto più caro.
Quanto improvviso più, tanto più cara.

Duri eterno il nostro laccio.
Sia col sen l'alma ristretta.

LAÒDICE

No vols que plori pel meu estimat germà?

EUPÀTOR

No vull, perquè és en va.

LAÒDICE

No mereix Mitridates el meu plor?

EUPÀTOR

Ell el mereixeria si fos mort;
però és en va, perquè és viu, i respira, i t'estima.

LAÒDICE

M'enganyes o potser em temptes?

EUPÀTOR

Jo soc viu.

LAÒDICE

Mitridates, ets tu?

EUPÀTOR

Si no creus el meu amor, creu almenys en aquests
escrits xifrats, que ja entre nosaltres, tan llunyans,
foren fidels ministres de llargs secrets.

LAÒDICE

Oh dolcíssim amor d'aquest cor!
Darrer i primer honor de la nostra família!

EUPÀTOR

Oh amor d'aquest pit,
igualmente dolcíssim.
Soc el germà amorós
que per fi torna al niu patri.

DUET — LAÒDICE i EUPÀTOR

Sí, per sempre t'abraço.
Sí, tu ets la meva estimada.
Et retrobo / Et reconec

Com més imprevist, més car.
Com més imprevista, més cara.

Que el nostre llaç duri eternament.
Que amb el pit l'ànima resti lligada.

Dolce gioia / Dolce riso.

Tanto soave più, quanto più caro.
Tanto soave più, quanto più cara.

Dolça joia / Dolç somriure.

Com més dolç, més estimat.
Com més dolça, més estimada.

SCENA QUARTA

LAODICE

Nicomede che fai? Sciogli quei ceppi.
Pur troppo s'è da noi quasi recisa
la vita a Mitridate,
per salvar Mitridate.

NICOMEDE

E come, non è questi il rio messaggio?

LAODICE

Messaggio è sì, ma insieme è quello stesso
principe nostro, ch'egli finge estinto,
per tessere ai tiranni
felice, inestricabil laberinto.

NICOMEDE

E vero sia?
Signor perdona.

EUPATORE

A miglior tempo amico
le accoglienze, e le scuse.
Questo, ch'uomo ha le chiome,
e nunzio al grado
credi a me eguale.
Ella è d'ogni mia sorte;
ma del mio letto ancor dolce consorte.

LAODICE

Oh dèi, che meraviglie!
Generosa cognata al sen t'accosta.

ANTIGONO

Senti dal vicin cor la tua risposta.

LAODICE

Voi mio sangue, miei re, de l'alta suora
conoscete il marito.

EUPATORE

Tutti apriremo i casi nostri un giorno.

ESCENA QUARTA

LAÒDICE

Nicomedes, què fas? Trenca aquestes cadenes.
Per desgràcia, gairebé hem segat
la vida de Mitridates
per salvar Mitridates.

NICOMEDES

I com? No és aquest el cruel missatger?

LAÒDICE

És un missatger, sí, però alhora és aquell mateix
príncep nostre, que es fingeix difunt,
per teixir als tirans
un felix, un inescrutable laberint.

NICOMEDES

I això és cert?
Senyor, perdona.

EUPÀTOR

Deixem per un altre moment millor, amic,
les acollides i les disculpes.
Aquest, que porta cabells d'home i,
per rang és missatger,
creu-me que és igual a mi.
Ella comparteix tot el meu destí;
però també del meu llit és dolça consort.

LAÒDICE

Oh déus, quantes meravelles!
Generosa cunyada, acosta't al meu pit.

ANTÍGON

Sent la teva resposta d'un cor que és ben a prop.

LAÒDICE

Vosaltres, sang de la meua sang, reis meus,
de l'alta germana conegueu-ne el marit.

EUPÀTOR

Un dia, tots revelarem els nostres casos.

Or seguiamo l'impresa.
Ite ambedue, ite disgiunte in corte;
ma unite nel disegno, e ne l'inganno.
Tu avanti l'empia madre
piangi la morte mia. Tu la palesa.
Ed io con Nicomede
disporrò nuove forze, e nuove frodi.
Tocca alla sorte d'offerir la fronte
crinita, e all'uomo tocca
con gran core incontrarla, e con man pronte.

NICOMEDE

All'armi, a battaglia
speranze, pensieri,
pugname per me.
Che mani, e consigli
conforta a i perigli
la bella mercé.

SCENA QUINTA

*Parte del giardino reale dentro la reggia di Sinope.
Stratonica, Antigono, Laodice.*

STRATONICA

Questo è il primo momento,
che saggia, e umil ti veggo oltre il costume.
L'orgoglioso pavon piegò le piume.

LAODICE

Tempo, e fortuna insegna
d'inchinarsi al poter, che mal si sdegna.

STRATONICA

E così, come intesi,
vide il nimico mio l'ultima sera.

ANTIGONO

Egli degli occhi tuoi sarà ben presto
spettacolo funesto.

STRATONICA

Ora il vendicator chiama del padre.

LAODICE

Pietà, pietà. Non insultar gli afflitti.

STRATONICA

Ara, hem de continuar l'empresa.
Aneu totes dues, aneu separades a palau;
però unides en el disegni i en l'engany.
Tu, davant la mare impia,
plora la meva mort. Tu, confirma-la.
I jo, amb Nicomedes,
disposaré noves forces i noves astúcies.
Correspon al destí oferir el front
coronat de cabells, i a l'home correspon
afrontar-lo amb gran coratge i amb mans prestes.

NICOMEDES

A les armes, a la batalla,
esperances, pensaments,
lluïteu per mi.
Que mans i consells
confortin en els perills
la bella gràcia.

ESCENA CINQUENA

*Un racó del jardí reial dins del palau de Sinope.
Estratonice, Antígon, Laòdice.*

ESTRATONICE

És la primera vegada que et veig
més assenyada i humil que de costum.
El paó orgullós ha plegat les plomes.

LAÒDICE

El temps i la fortuna ensenyen
a inclinar-se davant del poder, i a no indignar-lo.

ESTRATONICE

I així, tal com he entès,
vau veure el meu enemic el passat vespre?

ANTÍGON

Ben aviat serà per als vostres ulls
espectacle funest.

ESTRATONICE

Ara es proclama venjador del pare.

LAÒDICE

Pietat, pietat. No cal insultar els afligits.

ESTRATONICE

Antigono, da te bramo il successo,
con schietta verità, di questa morte.

ANTIGONO

L'ordine nostro intanto
un feroce soldato aveva instrutto.
Del ciglio al sol comando,
s'accosta, impugna, innalza, e ruota il brando.

STRATONICA

E un colpo ne partì dal collo il capo?

ANTIGONO

Partì il collo un sol colpo, e la parola.
S'udì sul labro palpitante un suono,
che disse «*MA...*» né finir puote madre;
ma tutte empì d'orror le nostre squadre.

STRATONICA

Ma da me già ha bandito ogni timore.
E a te superba, che più dice il core?

LAODICE

Al labro, al gesto, al guardo
ho posto il morso; i miei deliri io ploro,
e quanto ti sprezzai, tanto ti onoro.

STRATONICA

Odiata,
disprezzata,
tu, tu alfin mi rendi onor.
Il superbo così fa;
egli è umile per viltà,
perché onora per timor.

SCENA SESTA

ANTIGONO

Un'aspide, una tigre, una megera
di te s'incinse sì, non una donna.

LAODICE

I miei passati mali
ben da questo tu in parte ora argomenti,
e i perigli presenti.

ANTIGONO

Tutto mi fugge da le vene il sangue,

Antígon, vull que, amb franca veritat,
vingui de tu la narració d'aquesta mort.

ANTÍGON

Mentrestant, un soldat ferotge
havia complert la nostra ordre.
Al sol comandament del nostre gest,
s'acosta i empunya, alça i branda l'espasa.

ESTRATONICE

I un sol cop li separà el cap del coll?

ANTÍGON

D'un sol cop li va llevar el cap i la paraula.
Se sentí als llavis palpitants un so
que digué “*MA...*”, i no va poder acabar “*mare*”;
però d'horror omplí els nostres esquadrons.

ESTRATONICE

Però de mi ja ha foragitat tota la por.
I a tu, superbiosa, què et diu, ara, el cor?

LAÒDICE

Als llavis, al gest, a la mirada
he posat un fre; els meus deliris ploro,
i tant com et menyspreava, ara tant t'honoro.

ESTRATONICE

Odiada,
menyspreada,
i finalment tu em retornes l'honor.
Així és com actua el superb;
és humil per vilesa,
perquè honora per temor.

ESCENA SISENA

ANTÍGON

Un àspid, una tigressa, una harpia
es van encarnar en tu, no pas una dona.

LAÒDICE

Els meus mals antics
bé els pots ara endevinar a partir d'això,
i també els perills presents.

ANTÍGON

Tota la sang em fuig de les venes

nel mirar il cimento
in cui siam tutti noi con la fortuna.
Ahi Mitridate mio!

LAODICE

Il re siede a consiglio, e pensa come
dal turbine, che teme, appena sorto,
di popolar procella,
guidi sicuri rei disegni in porto.

ANTIGONO

Qui sollecito appunto ancor l'attendo.

LAODICE

Se il presagio, ch'io sento
non mi consola in van, simile al merto
de la perfidia sua, farà l'evento.

Non mi dir tanto
cara speranza.
Di' sol che al pianto
va dietro ogn'ora
qualche piacer.
Lo sperar molto
giova a costanza;
ma un creder stolto
più che rincora
più fa doler.

ATTO QUINTO

SCENA PRIMA

FARNACE

O messenger, s'io re a te vengo, e ascoso
del mio venir degna cagion mi guida.
Fida a me quella rea spoglia rubella.
Cessata la tempesta,
tu compagno entrerai del mio trionfo,
e testimonio del castigo insieme,
che a popolar delitto
ben sì da allor, quando non più si teme.

EUPATORE

Ecco che io t'apro l'arca. Ecco la testa.

en mirar el combat
que ara lliurem tots amb la fortuna.
Ai, Mitridates meu!

LAÒDICE

El rei seu al consell, i medita com,
del remolí que tem, tot just alçat,
naixerà una tempesta popular,
i com portar a bon port els seus negres designis.

ANTÍGON

Aquí diligent, justament, encara l'espero.

LAÒDICE

Si el pressentiment que tinc
no em consola en va, semblant al mèrit
de la seva perfidia serà l'esdeveniment.

No em diguis tant,
cara esperança.
Digues només que al plor
segueix cada hora
algun plaer.
Esperar molta ajuda
a la constància;
però una fe estúpida,
més que reconfortar,
més dolor provoca.

ACTE CINQUÈ

ESCENA PRIMERA

FÀRNACES

Oh missatger, si jo, rei, vinc a tu, i d'amagat,
digna causa em guia a venir...
Confia'm a mi la malvada despulla rebel.
Amainada la tempesta,
compartiràs el meu triomf com a company,
i també seràs testimoni del càstig
que cal infligir al delictes popular
sobretot quan ja no es tem.

EUPÀTOR

Heus ací que t'obro l'arca. Vet aquí el cap.

FARNACE

O spettacolo orrendo!
Ma quanto è orrendo più, più a me giocondo!
O Mitridate, io pur ti tengo, e miro,
e ti miro, e non temo; anzi n'esulto,
perché al fine ti veggio in quel reo stato,
in cui mirarti in van tanto ho bramato.

EUPATORE

Tant'odio a Mitridate?

FARNACE

Or comincio a regnare, ora incomincio
la mia felicità. Finora un misto
di rancor, di timor fu la mia vita.
Quanto ti devo, o caro amico.

EUPATORE

Ah tristo!
Ah tiranno! Ah crudele! Ora finisci,
e regno, e vita.

FARNACE

Ahi questo colpo oh dèi
solo venir mi può da Mitridate!

EUPATORE

Non fuggirai; tien questa, e questa piaga.
Così i misfatti Astrea
scelerato politico ti paga.

Uccidete,
distruggete,
su miei fidi
degli infidi
sano vada
né pure un sol.
Su trafitta
su sconfitta
la guerriera
crudel schiera
tutta cada
svenata al suol.

SCENA SECONDA

LAODICE

O miei liberatori, o forti, o invitti.
Veggo ne' guardi amici

FÀRNACES

Oh, spectacle horrend!
Però com més horrend, més joiós per a mi!
Oh Mitridates, finalment et tinc i et miro,
i et miro, i no tinc por; ans n'exulto,
perquè a la fi et veig en aquell mal estat
en què en va tant he desitjat de veure't.

EUPÀTOR

Tant odies Mitridates?

FÀRNACES

Ara començo a regnar, ara comença
la meva felicitat. Fins ara, una barreja
de rancúnia i temor fou la meva vida.
Quant et dec, oh car amic!

EUPÀTOR

Ah trist!
Ah tirà! Ah cruel! Ara acaba
el reialme i la vida.

FÀRNACES

Ai, aquest cop, oh déus,
només pot venir-me de Mitridates!

EUPÀTOR

No fugiràs; rep aquesta nafra, i aquesta.
Així, polític malvat,
et paga Astrea pels teus delictes,

Mateu,
destruïu;
som-hi, fidels meus,
que dels infidels
no en resti
ni un de sol.
Que traspassada,
que derrotada,
l'esquadra
guerrera i cruel
tota caigui a terra
vessant sang.

ESCENA SEGONA

LAÒDICE

Oh, alliberadors meus, oh forts, oh invictes!
Veig en les mirades amigues

de la prima vittoria i certi auspicî.

ANTIGONO

Cessa del tuo timor la maggior parte.

EUPATORE

La vittima miglior s'è offerta a Marte.
Trionferemo tutti.

E nel ricuperar l'antico trono
vedrai, che so punir fin col perdono.

LAODICE

Ne l'ira degli dèi tanto confido,
quanto di tua clemenza ora diffido.

EUPATORE

Fin ch'esce la regina, o mia diletta,
sia tua cura eseguir ciò che t'imponi.

ANTIGONO

Tu sei l'anima del mio core
tu sai ben, se ubbidirò.
Ma chi è perfida a te mio amore,
non so ben s'io soffrirò.

SCENA TERZA

STRATONICA

Dunque è ver, che al dispetto
de le plebee minacce, entro la reggia
penetrar seppe Eupatore sicuro?

EUPATORE

D'un sovrano sembante
cotanto può l'autorità regnante?
Piace, che agli occhi tuoi
del rubel figlio esponga omai la testa.

STRATONICA

Piace;

EUPATORE

A privato spettacolo quel teschio
manda il regal consorte;
per farne a tutti poi pubblico oggetto,
ove adesso raffrena
le genti, col valor del grave aspetto.

els bons auspicis de la primera victòria.

ANTÍGON

Cessa de la teva por la major part.

EUPÀTOR

La millor víctima s'ha ofert a Mart.
Triomfarem tots.
I en recobrar l'antic tron
veuràs que sé castigar fins i tot amb el perdó.

LAÒDICE

En la ira dels déus tant confio
com desconfio ara de la teva clemència.

EUPÀTOR

Mentre surt la reina, oh estimada meva,
tingues cura d'executar allò que t'imposes.

ANTÍGON

Tu ets l'ànima del meu cor,
bé saps que obeiré.
Però qui és pèrfid amb tu, amor meu,
no sé si sabré sofrir.

ESCENA TERCERA

ESTRATONICE

És veritat, doncs, que, malgrat
les amenaces plebees, dins el palau
pogué penetrar Eupàtor sense entrebancs?

EUPÀTOR

El rostre d'un sobirà,
tanta autoritat pot exercir?
Us plau que davant dels vostres ulls
exposi ja el cap del fill rebel?

ESTRATONICE

Em plau.

EUPÀTOR

Envia aquest crani a la reial consort
perquè el vegi en privat;
i després, que faci públic l'objecte per a tothom,
allà on, en aquest moment, refrena
la gent per la força d'un aspecte sever.

STRATONICA

Non essere più tardo
nel darmi pace al core, e gioia al guardo.

Come dolce un sicuro diletto,
col suo gaudio mi giunge nel sen.
Sempre è il regno di zelo ripien;
pur se un giorno mai sgombra il sospetto,
vien pur caro l'atteso seren.

SCENA QUARTA

Eupatore, Laodice, Stratonica, Antigono, con un Capitano, che porta un gran desco coperto da ricco panno.

ANTIGONO

Mira sotto quell'oro,
se a pieno il bel desio vuoi render sazio.

STRATONICA

Ahimè! il piede, e la mano
negano d'ubbidirmi? E al loro ufficio
gli sollecito invano?
Laodice a te. Leva a quel desco il velo.

LAODICE

D'orror tutta m'inchioda un fiero gelo,
l'ubbidirti m'è tolto.

STRATONICA

T'accosta, o capitano, che d'esser forte,
mal grado ad ogni affetto, ho già risolto.
Mal ti temea ancor vivo, o Mitridate,
ti temerò poi morto?
Mie luci, ahi che mirate!

LAODICE

Il tuo sposo tu miri, il caro sposo,
che a nuove nozze già t'invita in Dite.

EUPATORE

Che temi? E no 'l ravvisi?
Quel teschio, o mio guerriero, alzale in volto.

ANTIGONO

Spècchiati, o scelerata.
Se colpisse ogni reo l'ultrice spada,
minor saria de' rei l'ampia masnada.

ESTRATONICE

No triguis més
a donar-me pau al cor i joia a la mirada.

Com un dolç un delit segur,
el seu goig m'arriba al pit.
El reialme és ple de zel;
però si un dia s'esvaeix el recel,
també serà cara l'assenyada serenor.

ESCENA QUARTA

Eupàtor, Laòdice, Estratonice, Antigón, amb un capità que porta una gran safata coberta per un bell domàs.

ANTÍGON

Mira sota aquest or,
si vols saciar del tot el bell desig.

ESTRATONICE

Ai! El peu i la mà
es neguen a obeir-me? I debades
els insto a actuar?
Laòdice, alça tu el vel d'aquesta safata.

LAÒDICE

Una fredor terrible em glaça enterament,
obeir-te m'és impossible.

ESTRATONICE

Acosta't, oh capità, que jo he decidit ser forta,
malgrat tot l'afecte.
Poc et temia encara viu, oh Mitridates:
et temeré després de mort?
Ulls meus, ai, què veieu!

LAÒDICE

El teu espòs mires, el car espòs,
que a noves nocces ja t'invita a l'Hades.

EUPÀTOR

Què tems? No el reconeixes?
Aquest crani, oh guerrer meu, alça'l davant del teu rostre.

ANTÍGON

Mira't, oh malvada.
Si a cada reu el colpís l'espasa venjadora,
menor seria dels reus la gran munió.

STRATONICA

Veggio dove son giunta,
esser non può l'autor de l'arti usate,
altri, che Mitridate.

LAODICE

Sai di regnar tutti i più scaltri ingegni,
e se' tarda a spiar gli altrui disegni?

STRATONICA

Un pronto disperar mi fa sicura.
Questo acciaio, che è caldo ancor del sangue
del mio caro Farnace,
vuò, che mi renda, e libertate, e pace.
Qual tra questi tu sia perfido figlio,
che tra questi tu sei.
Mira con seren ciglio,
come ti pago il genitor trafitto,
e risparmi al tuo braccio un gran delitto.

EUPATORE

Madre, madre t'arresta, il rischio basta,
basta il dolor. Già l'amor mio t'assolve.

STRATONICA

Or che t'ho conosciuto,
or riparo il mio error con questo ferro.
Vuò la tua morte, il tuo perdon rifiuto.

ANTIGONO

Tu morirai.

EUPATORE

Deh ferma.

ANTIGONO

Sì, morirai, né più il fuggir ti vale.

LAODICE

Trattieni il passo, oh dèi, lascia che il cielo
ti vendichi, cor mio, senza tua colpa.

EUPATORE

Ahimè! già versa il sangue, ahimè già cade,
e il mio lento soccorso, ahimè già incolpa.

LAODICE

Se t'incolpa la madre,

ESTRATONICE

Veig on he arribat:
no pot ser l'autor de les arts emprades
cap altre que Mitridates.

LAÒDICE

Saps regnar sobre tots els cervells més astuts,
i en canvi triges a esbrinar els projectes d'altri?

ESTRATONICE

Un desesper sobtat fa que estigui segura.
Aquesta espasa que encara és calenta amb la sang
del meu estimat Fàrnaces,
vull que em restitueixi la llibertat i la pau.
No sé qui de tots aquests ets tu, fill pèfid,
però en formes part!
Mira amb front serè
com et pago el pare mort,
i estalvio al teu braç un gran delictes.

EUPÀTOR

Mare, mare, atura't; prou risc,
prou dolor! El meu amor ja t'ha absolt.

ESTRATONICE

Ara que t'he conegut,
ara reparo l'error amb aquesta espasa.
Vull la teva mort; el teu perdó, el refuso!

ANTÍGON

Moriràs.

EUPÀTOR

Atura't!

ANTÍGON

Sí, moriràs; no et valdrà ni tan sols fugir.

LAÒDICE

Atura el pas, oh déus; deixa que el cel
et vengí, cor meu, sense culpa teva.

EUPÀTOR

Ai! ja vessa la sang, ai! ja cau,
i el meu lent socors, ai! m'acusa.

LAÒDICE

Si la mare t'incolpa,

vendicato t'assolve il caro padre.

SCENA QUINTA

NICOMEDE

Canta giuliva pur la tua vendetta.
Il popolo già inonda
le strade, il foro, e ne l'udir la fama,
che del gran Mitridate empie la tromba,
Mitridate anch'ei chiama,
e il cielo Mitridate, e il mar rimbomba.

Duetto – LAODICE ed NICOMEDE

Del pien diletto,
che ha un forte petto,
dopo gran pene vieni a goder.
Quel bel contento,
che a lungo stento
virtù distilla, quello è piacer.

Gioia da prode
è quella lode,
che dà il trionfo dopo il penar.

SCENA SESTA

*La gran piazza di Sinope avanti al palazzo reale.
Eupatore, già nominato per Mitridate, Antigono, già
conosciuta per Issicratea, Laodice, Nicomede,
Pelopida, Cortigiani, Soldati, Popolo.
Vien portata la testa di Farnace, assisa sopra di
un'asta, ed il pugnale, che l'uccise. Issicratea ha in
mano la spada, con cui trafisse la regina.
Seguono due corone recate da due Capitani sopra
nappi d'oro.*

EUPATORE (Mitridate)

Sposa, suora, cognato, amiche genti,
s'oggi ho il regno da voi,
del regno solo è mio l'incarco, e l'ostro;
la gloria è degli dèi; l'utile vostro.
Ma s'anche il lustro di mia gloria langue
nel trofeo d'una frode, a me sol basta,
che non versai, vincendo, il vostro sangue.
Così piaciuto al cielo
fosse di non versar quel de la madre!
Incominciar da lei volea il perdono,

el pare estimat, ja venjat, t'absolt.

ESCENA CINQUENA

NICOMEDES

Canta joiosa, sí, la teva venjança.
El poble ja inunda
els carrers, el fòrum, i, sent la fama
que del gran Mitridates la trompeta proclama,
el poble també aclama Mitridates,
i el cel exclama: Mitridates!, i el mar ressona.

DUET — LAÒDICE i NICOMEDES

Del ple de delit
que un pit valerós experimenta
després de grans penes, pot gaudir.
Aquell bell content
que el llarg esforç
en virtut destil·la: aquest és el veritable plaer.

Joia dona el valor,
és aquesta lloança
que el triomf dona després del dolor.

ESCENA SISENA

*La gran plaça de Sinope davant del palau reial.
Eupàtor, ja denominat a Mitridates; Antigón, ja
coneguda com Hipsicratea; Laòdice, Nicomedes,
Pelòpides, Cortesans, Soldats, Poble.
És portada la testa de Fàrnaces, col·locada a la punta
d'una asta, i el punyal que el matà. Hipsicratea té a la
mà l'espasa amb què traspasà la reina.
Segueixen dues corones, dutes per dos capitans sobre
safates d'or.*

EUPÀTOR (Mitridates)

Esposa, germana, cunyat, gent amiga,
si avui tinc el reialme de vosaltres,
del reialme només són meus la càrrega i la porpra;
la glòria pertany als déus; el benefici serà vostre.
Però si la brillantor de la meva glòria minva
per haver triomfat amb un ardit, a mi em basta saber
que en la victòria no he vessat la vostra sang.
Tan de bo hagués plagut al cel
no vessar la sang de la mare!
Volia començar per ella el perdó

che sopra tutti stendo
gli inimici del padre, o del mio trono.
Grande inimico eterno
sarò di Roma, e d'ogni man rapace,
che ardisca di turbare la vostra pace,
contra lei pugnare la state, e il verno.

Prima cura e dolce amore
fia il vedervi ogn'or felici.
Mostrarò qual sia il mio core
ai nemici col valore
ed a voi coi benefici.

LAODICE

Viva pur sempre beato
sempre grande il nostro re.

NICOMEDE

Con la gioia ognora il fato
provi a lui la nostra fé.

MITRIDATE

Tutto il duol del mal passato
paga a noi tanta mercé.

ANTIGONO (Issicratea)

Dì felice, e dì più grato,
non farà, non fu, non è.

TUTTI

Viva pur sempre beato
sempre grande il nostro re.
Con la gioia ognora il fato
provi a lui la nostra fé.
Tutto il duol del mal passato
paga a noi tanta mercé.
Dì felice, e dì più grato,
non farà, non fu, non è.

FINE DELL' OPERA

que ara estenc
als enemics del pare o del meu tron.
Gran enemic etern
seré de Roma i de tota mà rapaç
que gosi torbar la vostra pau;
contra ella combatre dia i nit.

Primer desig i dolç amor
serà veure-us sempre feliços.
Mostraré com és el meu cor
als enemics, amb el valor,
i a vosaltres, amb la bondat dels meus dons

LAÒDICE

Visqui per sempre benaurat,
sempre gran, el nostre rei.

NICOMEDES

Amb l'alegria, cada hora, el fat
provi en ell la nostra fe.

MITRIDATE

Tot el dolor del mal passat
la seva gran mercé compensa.

ANTÍGON (Hipsicratea)

Dia més feliç i dia més grat,
no n'hi haurà, ni n'hi hagué, ni n'hi ha.

TOTS

Visqui per sempre benaurat,
sempre gran el nostre rei.
Amb l'alegria, cada hora, el fat
provi en ell la nostra fe.
Tot el dolor del mal passat
la seva gran mercé compensa.
Dia més feliç i dia més grat,
no n'hi haurà, ni n'hi hagué, ni n'hi ha.

FI DE L'ÒPERA